

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIÁLNÍ PRÁCE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Věra Velková

VOLNÝ ČAS ROMSKÝCH DĚTÍ V TÁBOŘE
LEISURE TIME ACTIVITIES OF ROMA CHILDREN
IN TABOR

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Daniele Vodáčkové za udělené konzultace a odborné rady při zpracování mé práce, a taktéž 1. Kiwajunior klubu Tábora a Cheironu T za příkladnou pomoc a ochotu při zpracování praktické části této bakalářské práce.

P R O H L A Š U J I,

že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4. 8. 2014

Podpis:

Abstrakt

Bakalářská práce „Volný čas romských dětí v Táboře“ pojednává o volnočasových aktivitách romských dětí v Táboře. Práce je zaměřena historii Romů, vztahu romského dítěte ke škole, resp. vzdělávání, vztahu romské menšiny k výchově romských dětí. Z větší části se věnuje nestátním neziskovým organizacím, které se zabývají volnočasovými aktivitami nejenom pro romské děti v Táboře.

Podrobněji se zaměřuje na organizaci 1. Kiwajunior klub Tábor a hlavně na její projekt Fílie, který se zabývá především způsoby trávení volného času dětí ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí, z Dětského domova Radenín, z Azylového domu pro ženy a matky s dětmi v Táboře, a tím předcházení patologických jevů ve společnosti. S chlapcem, který je zapojen do projektu Fílie, byla vypracována kazuistika.

Praktická část je zaměřena konkrétního způsobu trávení volného času romských dětí v Táboře, s kým a kde volný čas tráví, zda ho tráví s rodinou nebo kamarády, jak si představují svůj volný čas, kdyby si ho mohly organizovat pouze samy, zda se jsou chvíle, kdy se nudí.

Abstract

Bachelor thesis of "Leisure time activities Roma children in Tabor" is about the leisure activities of Roma children in Tabor. The work is focused on the history of the Roma, the relationship of the Roma child to the school, the relationship of the Roma minority to upbringing of Roma children. For the most part is dedicated to the non-State non-profit organizations, which are engaged in leisure activities not only for Roma children in Tabor.

Further focuses on the Organization of the 1. Kiwajunior Club Camp, and especially on its Fílie project, which is aimed at children from socio-culturally disadvantaged environment, from the children's home Radenín, children from Asylum House for women and mothers with children in Tabor, and thus prevention of pathological phenomena. With the boy, who is involved in the Fílie project, case study has been developed.

The practical part is focused on the specific ways of spending leisure time activities of Roma children in Tabor, with whom and where leisure time activities they spend, whether

leisure time activities the Roma children spend with family or friends, as they represent leisure time activities, whether there are whiles, when are bored.

Klíčová slova

Romové, romská rodina, romské děti, romská menšina, romská komunita, romská kultura, volný čas, nestátní nezisková organizace, volnočasové aktivity, projekt Fília.

Keywords

Roma, Romany family, Romany children, Romany minority, Romany community, Romany culture, leisure time, NGOs, leisure activities, project Fília.

Obsah

ÚVOD	8
<u>1 HISTORIE ROMŮ</u>	<u>10</u>
1.1 PROBLEMATIČNOST VÝKLADU ROMSKÝCH DĚJIN	10
1.2 PŮVOD A ODCHOD ROMŮ Z INDIE	11
1.3 PŘÍCHOD ROMŮ DO EVROPY	12
1.4 ROZŠÍŘENÍ ROMŮ V EVROPSKÉM PROSTORU	12
1.5 PŘÍCHOD ROMŮ DO ČESKÝCH ZEMÍ A ŽIVOT DO ROKU 1989	13
1.6 CIKÁNI NEBO ROMOVÉ	14
<u>2 ROMSKÉ DÍTĚ</u>	<u>15</u>
2.1 ROMSKÉHO DÍTĚTE A VÝCHOVA	15
2.2 ROMSKÉ DÍTĚ A ŠKOLA	16
<u>3 VOLNÝ ČAS</u>	<u>18</u>
3.1 POJEM VOLNÝ ČAS	18
3.2 RŮZNÉ POHLEDY NA VOLNÝ ČAS	19
3.3 FUNKCE VOLNÉHO ČASU	20
3.4 VOLNÝ ČAS ROMSKÝCH DĚTÍ	21
3.5 ZAŘÍZENÍ PRO VOLNÝ ČAS PŘI ŠKOLÁCH I MIMO ŠKOLU	22
<u>4 PRÁCE S ROMSKOU MENŠINOU V TÁBOŘE</u>	<u>24</u>
4.1 ORGANIZACE ZABÝVAJÍCÍ SE TRÁVENÍM VOLNÉHO ČASU V TÁBOŘE	25
4.1.1 KIWANIS INTERNATIONAL	25
4.1.1.1 1. Kiwajunior klub Tábor	26
4.2 CHEIRON T, O.P.S.	27
4.3 JEKHETANE TÁBOR, O.S.	29
4.4 VERDAN – VŮZ O.S.	30
4.5 KAZUISTIKA – MICHAL	31

5	SONDA	37
5.1	CÍLE PRÁCE	37
5.2	OTÁZKY K CÍLŮM PRÁCE	37
5.3	STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ	38
5.4	METODA SBĚRU DAT	38
5.5	SOUBOR DOTAZOVANÝCH	39
5.6	VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ SONDY	42
5.7	VERIFIKACE PŘEDPOKLADŮ	55
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM TABULEK	59
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
	PŘÍLOHA	62

Úvod

Nejvíce početnou etnickou menšinou žijící na území České republiky je menšina romská. Již ve většině obcí a měst se s touto menšinou každý z nás setkává. Mezi mými známými se setkávám se odmítavým postojem vůči Romům. Toto byl jeden z důvodů, proč jsem si vybrala jako téma bakalářské práce problematiku romské menšiny, abych ukázala, že nejsou jenom „špatní“.

Touto bakalářskou prací bych chtěla ukázat, že i když Romové mají odlišný způsob života, jinak se chovají mezi sebou i vychovávají své děti jinak, tak jsou pořád obyvateli České republiky, i když se u posledního sčítání lidu z roku 2011 přihlásilo k romské národnosti necelých 6 tisíc obyvatel¹, o 10 let dříve to bylo 11 tisíc obyvatel². „*Ovšem údaje, se kterými pracují různé organizace, úřady, ministerstva je 250–300 tisíc Romů, kteří žijí na území České republiky.*“ (Pape, 2007, s. 11)

V úvodní části se zaměřím na historii Romů. Z nedostatku informací o původu, kultuře, způsobu života romské menšiny mohou nastávat nedorozumění pramenící z absence těchto informací. Dále se zaměřím na výchovu romských dětí a jejich vztah ke školským zařízením.

Pocházím z města Bechyně, menšího města, v blízkosti Tábora. Bechyně není přímo lokalitou, kde by Romové obývali celé domy, případně „ghetta“, ale v sousedství Romové žijí. Vždy jsem chtěla pracovat s dětmi a dozvěděla jsem se, že v Táboře existuje občanské sdružení 1. Kiwajunior klub Tábor, které se zabývá volnočasovými aktivitami pro většinou romské děti. V této organizaci pracuji jako dobrovolník již od roku 2005. Díky tomu jsem měla možnost začít s touto cílovou skupinou pracovat, proto jsem si také vybrala pro vypracování kazuistiky chlapce, který je zapojen do projektu této organizace.

---

¹ Český statistický úřad: *Obyvatelstvo podle náboženské víry, národnosti a pohlaví* [online]. [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30629&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1uIhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAlf3WwcNiCreZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CONnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCjYA_cLCiEgZGvxIGdg9_Fz_EMeCEgY2b38XZ89gIIVLxTHEP8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-MJIIOIP5ldEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePq4uIDtZSxhYw1vDolzXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2CyYGRk8G1rLE_nNLUiiiGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAjq44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWMLA4eni6hcSEAZ0Foe_k3OQmYGJYwUArVYtPlwBAAA.&vseuzemi=null&v

² Český statistický úřad: *Obyvatelstvo podle národnosti* [online]. [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=OB006+%28kraje%29&&kapitola_id=86

V teoretické části se budu zabírat pojmem volný čas, pohledy a funkcemi volného času, dále se zaměřím na organizace, které se věnují romským dětem v Táboře a ukazují jim, jak využívat svůj volný čas smysluplněji. Zmíním se i o zařízeních, které pracují s dětmi, nejenom romskými, při školách ale i mimo ně.

Závěrečnou část budu věnovat sociometrickému výzkumu, který bude zaměřený právě na trávení volného času romských dětí v Táboře – jak svůj volný čas tráví přes týden, jak o víkendech, prázdninách, kde a s kým volný čas tráví, zda mají ve svém volném čase období, kdy nemají, co dělat, resp. se nudí.

1 Historie Romů

V dnešní době mnoho lidí o Romech neví skoro nic, díky tomu jsou jejich představy nepřesné a zkreslené. Bohužel sami Romové o svém původu většinou nic neví, to že jejich předkové pocházejí z Indie, kdy přišli do Evropy a následně i do českých zemí, jak se do Evropy dostávali? Někteří mladí Romové, kteří žijí od narození v České republice ani neví, že často jejich prarodiče se stěhovali z romské osady na Slovensku nebo že dokonce kočovali. Jenže pro pochopení způsobu života, který žijí, musí „Neromové“ znát jejich historii a snad díky tomu změni vžitě předsudky a přestanou je házet „do jednoho pytle“. (Davidová, 2000, s. 14)

1.1 Problematičnost výkladu romských dějin

„Znalosti historických osudů romského etnika jsou dodnes značně neúplné a někdy i nejasné, naplněné hypotézami a odlišnými verzemi výkladu. Každý národ popisuje vlastní dějiny sám. K tomuto účelu využívá různých pramenů písemné povahy, mezi jinými však také pramenů vlastních, tedy informací, jejichž autory byli sami příslušníci daného národa, na které klade velký důraz. Romové však takové možnosti nemají, vzhledem k neexistenci romského písemnictví, mohou využít pouze dokladů, které o nich sepsali příslušníci národů jiných; jsou tedy vždy pohledem zvnějšku, často neobjektivním a zkresleným, někdy poznamenaným vžitými stereotypy a polopravdami, jež neustálým opakováním získaly zdání pravdivosti. Svědectví samotných Romů pro vzdálené historická období nemáme, náš pohled tedy musí zůstat více méně jednostranný a jako takový bychom jej měli také vnímat. Společnost totiž zachovala nejvíce svědectví o Romech většinou tam, kde s nimi chtě nechtě přicházela do styku; nejvíce záznamů o Romech obsahují historické soudní spisy, zápisy ve smolných a popravních knihách.“ (Kolektiv autorů, 1999, s. 15)

Romové svoje dějiny nikdy nepsali, ale zato jejich slovesnost obsahuje řadu pověstí, které spojují prvky historické s fikcí nebo jsou pouze projevem bohaté romské obrazotvornosti. Nemůžeme-li využít historických pramenů, seznamme se alespoň s jednou z mnoha romských bájí, která se vyjadřuje k původu Romů:

„Na počátku byl Bůh na světě sám. Ale samotnému se těžko žije, a tak chtěl stvořit lidi. Uhnětl z těsta člověka a dal ho péct do pece. Jenomže neměl ještě zkušenost, jak se dělají lidé, a když toho člověka vytáhl z pece, a byl celý černý, spálený. A tak Pánbůh řekl: „Dobrá,

nechám tě žít tam, kde jsou vedra, slunce. Tak povstali černí lidé. Udělal z těsta dalšího člověka. A znovu jej vložil do pece. Ale tentokrát se bál, aby nebyl tak černý jako minule, ta tak ho z pece vytáhl předčasně. A tenhle člověk byl nedopečený, bílý jako tvaroh. Bože, bože, co s tímhle tvorem budu dělat?“, povídá si Bůh. „Zpátky do trouby už ho strčit nemůžu.“ A tak Pánbůh řekl: „Budeš žít v takových místech, kde je spíš zima než teplo. „ A tak vznikli bílí lidé. Ještě jednou uhnětl Pánbůh člověka, chtěl to vyzkoušet do třetice. Snad už se mu to tentokrát podaří, aby ten člověk byl tak akorát. Dal ho do trouby a dával pozor. Když ho vytáhl, nebyl ten tvor ani moc černý, ani moc bílý, ale pěkně do kávova, zkrátka akorát, jak má být. A tak mu Pán bůh povídá: „Ty můžeš žít všude, na všech místech. Můžeš žít tam, kde je teplo, i tam, kde je zima.“ A z těchtole tvorů jsme povstali my Romové... (vyprávěla Helena Demeterová).“ (Kolektiv autorů, 1999, s. 15)

1.2 Původ a odchod Romů z Indie

Pravlastí všech Romů je Indie - Báro Than (doslova velké místo). Odchod předků určitě nemohl probíhat najednou. Usuzuje se, že se to uskutečňovalo v průběhu dlouhých časových údobí, v několika tzv. migračních vlnách vzdálených od sebe několik staletí, patrně v rozmezí 3. – 10. stol. n. l. (Davidová, 2000, s. 14)

V rámci jedné migrační vlny přicházelo několik romských skupin, které mezi sebou udržovaly větší či menší kontakt. V maloasijské oblasti se od hlavního proudu směřujícího přes Balkán do Evropy odštěpil méně početný proud, který zamířil do Afriky, kde putoval podél jejího severního pobřeží. Na africkém území se část Romů, kteří již nechtěli pokračovat v další cestě, usadila a vytvořila tak základ dnešního romského osídlení této části světa. Ostatní Romové putovali dále až na Pyrenejský poloostrov a odtud směrem do nitra evropského kontinentu (první Romové se ve Španělsku údajně objevili již v 9. století). (Kolektiv autorů, 1999, s. 15)

Důvodem k cestě na západ mohlo být hledání lepšího živobytí v oblastech, které nejsou tak často postihovány suchem a hladomory jako právě některá indická území. Další příčinou odchodu mohl být i únik z oblastí, kde se nejpřísněji dodržoval tíživý kastovní systém. Není dodnes znám přesný důvod odchodu romských předků z Indie. (Horváthová, 2002, s. 5)

1.3 Půchod Romů do Evropy

Romové se mohli na evropském kontinentu objevovat již od 11. století, ale jednoznačné tvrzení této domněnky v historických pramenech není. Pokud písemnosti z té doby obsahují nějaké zmínky o lidu Romy připomínajícím, není jisté, že to skutečně Romové byli. Dodnes zůstávají značně nejisté historické údaje z 12. - 13. století citované opakovaně různými autory jako zmínky o Romech. (Horváthová, 1998, s. 5)

Nečas (1999, s. 12 – 13) uvádí jako první zprávu o přítomnosti Romů v byzantské říši (Malá Asie a Balkán) tu od mnicha v Iberonu na hoře Athos, podle něhož se v polovině 11. století objevili lidé označováni jako Atsinganoi. Odtud vzniklo nejrozšířenější pojmenování Romů – např. u nás Cikán, na Slovensku Cigán.

1.4 Rozšíření Romů v evropském prostoru

Jak jsem již v bodě 1.2 napsala, Romové do Evropy nepřicházeli najednou, ale v mnoha migračních vlnách. Hlavní proud přicházel z Malé Asie. Měně početný proud ze severní Afriky se objevil na Pyrenejském poloostrově. A však především se evropské romské osídlení utvářelo z proudu hlavního. (Horváthová, 2002, s. 11 - 12)

Z konce 14. století existují již prameny, které potvrzují přítomnost Romů nejen v celé oblasti Balkánu, ale také v Uhrách. V 15. století se objevuje na území dnešního Slovenska jedna z velkých, ne-li největší skupina romských kočovníků. (Nečas, 1999, s. 32 - 34)

Ještě v 15. století pronikli Romové i do severní Evropy a to ve dvou proudech. Západní prošel z Čech do Německa, Francie, Holandska, Dánska a Norska, kam se dostali asi až v 16. století. Na Britských ostrovech jsou záznamy o Romech vedeny až po roce 1500. Východní proud směřoval z východní Evropy přes Uhry a dnešní Slovensko do Polska, Finska a Švédska. (Kolektiv autorů, 1999, s. 18)

1.5 Příchod Romů do českých zemí a život do roku 1989

Podle Daniela (1994, s. 39 – 40) se nejstarší zprávy o Romech v Čechách a na Slovensku dokládají Dalimilovou kronikou kolem 13. století.

Když se Romové objevili na našem území, způsob jejich obživy byl stejný jako v zemi jejich původu, Indii. Živili se především jako kováři, kotláři, hudebníci. Díky své pověsti tuláků představovali Romové pro místní obyvatelstvo tajemné skupiny lidí. Integrace Romů do české společnosti probíhala až do 16. století velmi příznivě. V době tureckých vpádů byla oceňována jejich zručná zbrojířská práce, v obdobích renesance byli „oceňováni“ za svůj svobodný styl života, svobodou těla i ducha. (Davidová, 2000, s. 14)

V 16. a 17. st. začali být Romové vyháněni ze svých obydlí, jelikož nebyli schopni zařadit se do společnosti a neuznávali ani ekonomickou strukturu obyvatelstva. Dá se říct, že právě v této době byla zaseta první zrnka nesnášenlivosti mezi Romy a původním obyvatelstvem. (Horváthová, 1998, s. 9)

Největšího rozsahu pronásledování Romů nastalo 18. století, ale kupodivu to nebylo kvůli etnické příslušnosti, ale kvůli způsobu života. Když se dostali Romové k soudu, tak to nebylo skoro vůbec za kriminální činy. Většinou se jednalo o přestupky zákazu pobytu Romů na nějakém území. (Nečas, 1999, s. 30)

Velkou tragédií pro romské obyvatelstvo znamenala doba tzv. holocaustu. Během Hitlerovy vlády zemřelo kolem 500 tisíc evropských Romů. Do Čech a na Moravu přicházeli Romové za prací hlavně ze zaostalého Slovenska a Maďarska. Po válce dostali Romové šanci začlenit se do společnosti, avšak až do roku 1989 nebyli považováni za národnost se svou vlastní kulturou. Předpokládalo se, že Romové se sami začlení do společnosti a tak jim nebyl věnován zvláštní přístup. Komunistické Československo pomáhalo Romům především materiálně a finančně, což mělo za následek, že si Romové nezvykli mít odpovědnost sami za sebe ani za své potomky. Tato politika je naučila být závislými na pomoci státu. Většina Romů neuměla se získanými finančními a materiálními prostředky (např. byty) hospodařit, uchýlovali se ke kriminální činnosti, nezaměstnanost jim byla vlastní. Všechny tyto negativní jevy se odrazily v přístupu majoritního obyvatelstva Československa k Romům velmi negativně. (Davidová, 2000, s. 15)

Doba po roce 1989, po pádu komunismu, znamenala pro Romy velký zlom v jejich životech. Na jedné straně byli Romové uznáni jako národnostní menšina, která má ústavou garantovaná práva (např.: svoboda užívat svého jazyka, pěstovat svou národní kulturu, zakládat organizace k prosazení svých zájmů). Na druhou stranu si během doby komunismu někteří Romové zvykli na financování jejich potřeb od státu v podobě dávek. (Davidová, 2000, s. 74 – 76)

1.6 Cikáni nebo Romové

Romské skupiny se s názvem Cikán nikdy neztotožnily. Jednotlivé romské skupiny užívaly pro označení svých příslušníků jména vyplývající z jejich mateřského jazyka – romštiny. Těmto vlastním názvům se říká autonyma nebo také etnonyma případně endonyma. Podobně jako u jiných etnik i u Romů mívají tyto názvy prvotní význam: člověk, muž, žena, v množném čísle potom lidé – jako příslušníci dané uzavřené skupiny. Etnonymů (vlastní názvy) existuje u Romů celá řada tak, jako existuje v tomto etniku celá řada skupin a podskupin. I zde se objevuje, že některé z nich preferují své užší skupinové označení a obecnější termín Rom neakceptují, nebo pro ně není tak důležitý. Ve Francii má některá skupina označení Manuša, ve Španělsku žijí Kale, ve Velké Británii zase Romanichalové, v Německu vedle Romů i Sintové. Upřednostňování úzkého skupinového názvu před obecnějším termínem Rom lze opět přiblížit indickou kulturní tradicí. Každá kasta či podkasta užívala v Indii své vlastní jméno, které bylo nadřazeno souhrnnému pojmenování kast s podobným statutem – jako je například slovo dom. I dnes se při seznamovacím rituálu Indové ptají především na příslušnost ke konkrétní rodové skupině – kastě, ta je rozhodující. (Kolektiv autorů, 1999, s. 16)

Slovo Rom je starého původu a má patrně základ ve slově dom, které bylo souhrnným označením příslušníků indických kast s podobným sociálním statutem. Stejně jako k romským tradičním řemeslům patří ty, které jsou typické i pro indické domské kasty – kovářství, výroby košíků, handlování s dobyt看kem, kejklářství, hudební a taneční produkce, ale i mateřské služby ve městech apod. Potvrzením vzniku slova Rom ze slova dom je fakt, že indická hláska ḍ se vlivem evropských jazyků, které ji nemají, mění v dialektech evropských Romů většinou v r, v Arménii l (Romové se tam tedy nazývají Lomy). (Kolektiv autorů, 1999, s. 16)

2 Romské dítě

Existuje odhad, že v Evropě žije 10 milionů Romů, z toho 50 procent tvoří děti a mladí lidé.³

První roky dítěte jsou velmi důležité, pokud jde o fyzický a psychosociální vývoj. Vše, co přichází v tomto čase (citová vazba, emoce, první slova) je velice důležité při vývoji mozku. Malé děti se rozvíjí, využívají svůj potenciál, pokud mají silná pouta a vztahy se svými rodiči (dospělými), žijí v bezpečné a zdravé rodině a díky tomu je jim nabídnuto mnoho příležitostí k učení. Některé romské děti přicházejí o takové příležitosti, a proto jsou znevýhodněné již od počátku svého života.⁴

Rozdílnost výchovy romské a neromské kultury hezky vystihují Šišková a kol. (2003): české majoritní matky se chovají jako hrnčíři – tvarují děti podle svých představ. Naproti tomu romské matky postupují jako zahradníci, kteří o své květiny pečují, zalévají je, hnojí je, okopávají, občas něco přistříhnou. Jaká však rostlina je nebo bude, záleží na rostlině samé.

Je velice odlišné dětství romských dětí a dětí z majoritní společnosti. Romské děti od narození neustále cítí něčí blízkost. Jedná se častokrát o blízkost matky, sourozenců, tet a ostatních příbuzných. Ve většině případů romské dítě není nikdy samo. Přes noc spí se svojí matkou, během dne je v náručí její nebo u svých tet. Nestává se často, že by dítě ponechala matka v jiné místnosti, než je ona sama, pokud dítě nespí. Romské dítě je neustále v přítomnosti svých příbuzných.

2.1 Romského dítěte a výchova

Romské dítě je vychovááno všemi členy rodiny. Narozené dítě je vždy ve středu pozornosti celé rodiny. Když se narodí další dítě do rodiny, tak tato pozornost se přesunuje právě na nově narozené. Od nejtělejšího věku je dítě vedeno k samostatnosti a na výchově se podílí všichni starší jedinci, je přijato celou rodinou a komunitou.

Děti byly od počátku vedeny k tomu, že teoreticky mohou všechno. Malé dítě si velice brzo uvědomuje, že je součástí širší rodiny, komunity. I když ve většině případů matky svým dětem nevypráví pohádky, děti nejsou nikdy samy. Součástí rodiny jsou sourozenci,

---

³ <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014663%202010%20INIT>

⁴ http://www.romachildren.com/?page_id=665

sestřenice, bratřenci, se kterými si mohou hrát. Na bedrech nejstarších sourozenců je starost o mladší sourozence a to i, co se týče bezpečnosti.

Přestože romské děti nemívají mnoho podnětů, díky kterým by se rozvíjela jejich jemná a hrubá motorika, dalo by se říct, že jejich sociální inteligence je velmi brzo vyspělá. Majoritní společnost si myslí, že když vidí venku hloučky osamocených dětí, že se o ně jejich rodina nestará, ovšem pro Romy je mnohem důležitější, aby dítě bylo šťastné, a že zákazy, domlouváním nebo třeba i bitím dítě šťastným neudělají.

Majoritní společnost vede své děti od útlého věku k pravidelnému režimu (doba na spaní, na jídlo, na hraní), toto však Romové nedodržují, jejich děti chodí spát později, proto ráno i déle vstávají. Pravidelný režim nemají ani v jídle.

Tím, že rodiče začínají vnímat děti jako sobě rovné partnery, které mohou mít svůj názor, mohou se účastnit rozhodování či hledat řešení problémů rodičů, mohou mít dříve pubertu a bohužel i sexuální život – toto vše je možné nazvat jako faktory, které dětem zkracují jejich dětství.

2.2 Romské dítě a škola

V době totality nemohli Romové mluvit romsky, nosit romské oděvy a mohli být trestáni za jakékoliv projevy své kultury. Před rokem 1989 nebylo vzdělání nutné, jelikož bylo dostatek práce pro všechny. Z těchto důvodů byla škola vnímání Romy jako instituce, která jim ničila jejich romskou kulturu a identitu. Po roce 1989 je pro Romy těžší dostat práci, i kdyby měli kvalifikaci, z důvodu předsudků majoritní společnosti.

Díky výše uvedenému mnozí Romové vnímají vzdělávání svých dětí jako nedůležité. Dříve také častěji docházelo ve školách vůči romským dětem k atakám vůči jejich národnosti. Proto byli rodiče rádi, že děti dokončily základní školu a nemusely být nikým ohrožovány.

Nástup romských dětí do školy byl častokrát považován za jeden z prvních styků s bílými. Učitelé jim něco zakazovali, mluvili na ně pouze česky, děti musí sedět v lavicích. Díky tomu byly častokrát zmatené, přesně nevěděly, co po nich učitelé chtějí, příp. co mají dělat.

Jedním ze stresujících faktorů bývá pro dítě nepřipravenost na změnu přechodu na základní školu, dalším faktorem je i nedostatečná znalost českého jazyka, přijetí jiných

autorit. Znalost jazyka a horší soustředěnost na jeden úkol bývá častějším důvodem pro nezvládnutí školní látky. Ostatní děti z majoritní společnosti při nástupu na základní školu znají mnoho básniček, pohádek a říkanek a to i díky docházce do mateřské školy. Nejenom proto jsou lépe připravené na přechod na základní školu. Romské děti mají horší motoriku (jemnou i hrubou), jejich zpěv a taneční pohyb nebývá dostatečně docenován, proto se tyto děti cítí druhořadé. Tomuto by se dalo předejít právě docházkou do mateřské školy, případně zapojením asistenta pedagoga.

Rodinné prostředí je jedním z nejdůležitějších faktorů, který závisí na školní docházce a školních úspěších. Rodičům častokrát schází znalost školní látky vyšších ročníků základní školy, proto ji nemohou svým dětem vysvětlit či se s nimi učit.

Pokud ovšem rodiče patřičné vzdělání mají, podporují maximálně vzdělávání svých dětí a snaží se, aby děti udělaly pro své vzdělání maximum. Tito rodiče pravidelně komunikují se školou, případně shánějí pro děti doučování.

Důležitým zlomem bývá puberta, kdy děti dají na názory svých vrstevníků, chtějí se líbit. Pokud se k tomu ještě přidá nepřátelská atmosféra ve škole, mohou začít problémy se školní docházkou. Úspěšné absolvování základní školy a touha realizovat se v nějakém oboru jsou důvody pro pokračování v dalším vzdělávání.

Neziskový sektor se proto angažuje v nabídce bezplatného doučování či se snaží děti motivovat k vyššímu vzdělávání.

3 Volný čas

Pojem volný čas je v dnešní době často používaný a skloňovaný termín. Pro většinu lidí je nedílnou součástí jejich života a nezáleží na věku ani pohlaví každého. Slouží k regeneraci fyzických, psychických sil. V rámci volného času probíhá rozvoj osobnosti jedince i jeho životní úrovně.

Během volného času je možnost věnovat se oblíbeným činnostem, zájmům, které vyvolávají pocit uspokojení, štěstí, radosti.

3.1 Pojem volný čas

V současné době existují v odborných publikacích různé definice volného času. V této kapitola bude zmíněno několik z nich.

Hofbauer (2004, s. 13-14) uvádí následující definici volného času: „*Volný čas (ang. Leisure time, franc. Le loisir) je čas, kdy člověk nevykonává činnost pod tlakem povinností, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život*“.

Přesnější bývá uváděna charakteristika volného času jako činnost, které se lidé účastní na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. České oficiální dokumenty pokládají za funkci volného času relaxaci, kompenzaci, sociální prevence a výchovu. (Hofbauer, 2004, s. 14-15)

Pávková aj. (2002) zahrnuje pod pojmem volný čas zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost, odpočinek, rekreaci, zábavu.

„*Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil.*“ (Průcha, Walterová, Mareš in Pávková, 2002, s. 13) Z toho vyplývá, že do volného času nepatří čas pracovní (vyučování ve škole, práce) a čas, který je spojován s biologickou existencí člověka (jídlo, hygiena, spánek, péče o zdraví, domácnost, děti, rodinu).

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy uvádí ve svém dokumentu z roku 2002 (s. 6), že „*za volný čas je považován čas, v němž jedinec svobodně na základě svých zájmů, nálad a pocitů, volí svou činnost*“.

3.2 Různé pohledy na volný čas

Na volný čas lze nahlížet z různých pohledů (Pávková aj., 2002, s. 15-16).

- **Ekonomické hledisko** se zaměřuje nato, kolik finančních prostředků je vynaloženo do zařízení pro volný čas a do volnočasových aktivit samotných.
- **Sociologické a sociálně psychologické hledisko** se zabývá tím, jak činnost ve volném čase ovlivňuje utváření mezilidských vztahů a rozvoj osobnosti každého jednotlivce. Je možné sem zařadit vliv rodiny, která je důležitým faktorem při utváření osobnosti jedince a má vliv na jeho rozvoj. Rodina by měla sloužit ke správnému výběru volnočasových aktivit.

Hromadné sdělovací prostředky mají vliv na využití volného času jak z hlediska pozitivního, tak i negativního. V poslední době se do popředí dostává internet, u kterého mnoho lidí tráví svůj volný čas. Sdělovací prostředky jsou chápány jako pasivní forma trávení volného času

- **Politické hledisko** poukazuje, jak a do jaké míry stát zasahuje do volného času obyvatelstva. Je definováno několik oblastí, kde by měl především působit:
  - *v zakládání, financování a ovlivňování zařízení pro volný čas dětí a mládeže,*
  - *v pomoci organizacím, sdružením a spolkům pracujícím s dětmi a mládeží,*
  - *ve vytváření podmínek pro uspokojování spontánních aktivit dětí a mládeže mimo organizovanou činnost,*
  - *ve vytváření kladných postojů dospělých členů společnosti k dětským aktivitám ve volném čase,*
  - *v konstituování pedagogiky volného času a přípravy profesionálních i dobrovolných pedagogů pro tuto činnost,*
  - *v ochraně před nepřiměřenou komercializací.*
- **Zdravotně-hygienický pohled** sleduje využití volného času ve vztahu ke zdravému tělesnému i duševnímu vývoji člověka (např. uspořádání režimu dne, hygiena duševního života).

- **Pedagogické a psychologické hledisko** bere v úvahu individuální i věkové zvláštnosti a jejich respektování ve volném čase.

Z pedagogického hlediska má volný čas dětí a mládeže a péče o něj dva úkoly:

- *výchovu ve volném čase* – naplňování volného času smysluplnými aktivitami rekreačními i výchovně-vzdělávacími,
- *výchovu k volnému času* – seznamuje jedince se zájmovými aktivitami, poskytne mu v nich základní orientaci, pomůže najít oblast zájmové činnosti, která mu dá možnost uspokojení a seberealizaci.

3.3 Funkce volného času

Volnočasové aktivity působí také jako prevence sociálně patologických jevů díky pedagogickému a sociálnímu působení na jedince. To má poté vliv na celou společnost. Pokud tedy děti i mládež umějí smysluplně trávit volný čas, odráží se to na hodnotovém systému celé společnosti, na základě toho mohou mít kvalitnější svůj život a z toho je odvinuta kvalita celé společnosti.

Horst W. Opaschowski (in Hofbauer, 2011, s. 10) uvádí osm funkcí a možností volného času:

- rekreace (zotavení, uvolnění),
- kompenzace (odstraňování zklamání a frustrací),
- výchova a další vzdělávání (učení o svobodě a ve svobodě, sociální učení),
- kontemplace (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba),
- komunikace (sociální kontakty a partnerství),
- participace (angažování se na vývoji společnosti),
- integrace (stabilizace života rodiny a vrůstání do společenských organismů),
- akulturace (kulturní rozvoj sebe samého, kreativita v umění sportu, v technických a dalších činnostech).

Funkce volného času dle Opaschowského (in Hofbauer, 2004) lze definovat jako hledisko zdravotní (např. umění odpočívání, zvolení volného času správně ovlivňuje i

zdravotní stav každého jedince), sociální (např. mezilidské vztahy, rozvoj každého jedince), vzdělávací (např. rozvoj osobnosti jedince) a politické (např. angažování se na vývoji společnosti).

Základní funkcí volného času je pro nás především odpočinek, zábava, rozvoj osobnosti. Čas, kdy můžeme vykonávat volnočasové aktivity, jsou pro nás velmi cenné. Lidé se rádi věnují činnostem, které jim dělají radost, které si můžou svévolně vybrat.

3.4 Volný čas romských dětí

Tato práce je zaměřena na trávení volného času právě minoritní společnosti a konkrétně romské menšiny, resp. romských dětí.

Dnešní děti mívají problém trávit volný čas smysluplně. Nejvíce času tráví romské děti pasivně sledováním televize, potulováním po ulicích. Tento způsob trávení volného času však nepřináší nic pozitivního, právě naopak je potlačena integrace Romů do společnosti a nepřináší žádné motivující prvky. Proto je velmi důležité, že v dnešní době existují organizace, které jsou zaměřeny na trávení volného času dětí jak majoritní společnosti, tak i minoritní společnosti.

Volný čas romských dětí bývá většinou velmi neorganizovaný. Příčinou je podceňování aktivní činnosti dítěte a zanedbanost jeho zájmů a zálib.

Většina organizací, které se zaměřují na smysluplné trávení volného času, jsou nestátní nezisková, ve většině případů jsou součástí dobrovolníci.

„Děti jsou spontánně vychovávány k samostatnosti, k vysoké sociální inteligenci a dovedou v tomto ohledu víc než ty, jejichž volný čas od útlého dětství je naplněn rodičovskou péčí nasměrovanou na úspěch ve škole. Volný čas romského dítěte je naplněn zejména tím, co jde lehce – třeba tělesnými aktivitami pohybovými, děti rády zpívají a naslouchají reprodukováné hudbě, hrají na hudební nástroje, ale málokdo má vůli naučit se noty, málokdo má vůli a vytrvalost soustavně trénovat ve sportu, i když sport a tělocvik patří k oblíbeným činnostem“ (Balbín aj, 1997, s. 63).

3.5 Zařízení pro volný čas při školách i mimo školu

Současné děti a mládež mají relativně hodně volného času. Rodiče by proto měli mít zájem o to, aby ho trávily smysluplně, proto by také měli vědět, jak a s kým tento čas tráví. Rodiče by měli svým dětem pomáhat v orientaci volnočasových aktivit, s výběrem vhodných volnočasových aktivit a hlavně je vést k aktivnímu trávení volného času. Nabídka dnešních organizací a institucí je velmi široká. Rodiče by měli dbát na odbornost instituce, která zaujme místo odborného vedení volného času jejich dětí (Pávková 2002):

Školní družiny jsou zaměřeny převážně pro děti prvního stupně základní školy. Mezi základní funkce družiny patří funkce výchovná, zdravotní a také hlavně sociální. Provoz školní družiny je zajištěn pravidelně, tzn. 5 dní v týdnu. Náplní ve většině případů bývá uspokojení velké potřeby pohybu a orientace na nejpestřejší zájmové činnosti.

Školní kluby pracují s dětmi druhého stupně základní školy a žáky ročníků víceletých gymnázií, které odpovídají nejvýše devátému ročníku základní školy. Školní kluby plní funkci již ne sociální, ale hlavně zájmové činnosti (pravidelné kroužky, sportovní oddíly nebo aktivity průběžné v prostorách klubu – v počítačových učebnách, hernách).

Střediska pro volný čas dětí a mládeže, jejichž součástí jsou **domy dětí a mládeže**, které se zaměřují na práci s dětmi, mládeží a rodiči s dětmi pod pedagogickým vedením. Specializují se na zájmovou činnost pravidelnou v kroužcích i příležitostní (letní tábory, hry na hřištích, hernách).

Domovy mládeže zajišťují ubytování, stravování a výchovnou péči žáků středních škol a učilišť, kteří nemají možnost díky trvalému bydlišti denně do školy dojíždět. Mimo činnosti spojené s denním režimem, sebeobsluhou a přípravou na vyučování, má domov mládeže na starosti starat se o smysluplné využití volného času.

Dětské domovy jako zařízení ústavní výchovy mají specifické postavení. Hlavním úkolem dětských domovů je dbát o hodnotném využití volného času a rozvíjení a kultivaci zájmů dětí a mládeže. Jsou zde umístěny děti a mládež od 3 do 18 let, případně do ukončení přípravy na budoucí povolání, o které se rodiče nechtějí, neumějí nebo nemůžou postarat.

Základní umělecké školy poskytují uplatnění dětem, mládeži i dospělým v oblastech hudebních, hudebně-pohybových, výtvarných, literárně-dramatických. Jsou nápomocny s přípravou na střední a vysoké školy uměleckého zaměření.

Jazykové školy doplňují výuku cizích jazyků u dětí.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM) poskytují dětem a mládeži od 6 do 26 let, které jsou ohroženy nežádoucími společenskými jevy, anonymně ambulantní nebo terénní službu. Jedná se o sociální službu zakotvenou v zákoně o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace (zákon o sociálních službách 108/2006 Sb.). Mezi základní činnosti NZDM patří vzdělávací, výchovná, aktivizační, zajištění společenského kontaktu se sociálním prostředím, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů, obstarávání osobních potřeb dětí a mládeže.

NZDM jsou určeny dětem a mládeži, kteří jsou v obtížné životní situaci (problémy v rodině, ve škole či mezi vrstevníky, nízká sociální a životní úroveň aj.), jsou ohroženy sociálně patologickými jevy (záškoláctví, zneužívání návykových látek, kriminalita, násilí, nezaměstnanost) nebo mají životní styl, se kterým se většinová společnost neztotožňuje.

Mezi **další volnočasová zařízení** patří různé nestátní neziskové organizace (NNO), které se snaží vyplnit volný čas dětem a mládeži bez rozdílu na jejich národnost, barvu pleti či náboženské smýšlení. Mezi NNO patří občanská sdružení, obecně prospěšné organizace, nadační fondy či církevní zařízení. V těchto zařízeních jsou pro děti připravovány různá sportovní, taneční odpoledne, víkendové pobyty v přírodě, letní tábory.

4 Práce s romskou menšinou v Táboře

V Táboře žijí romské rodiny, které ve většině pocházejí ze Slovenska, v menší míře z Maďarska či Rumunska. Národnost mají většinou slovenskou, v menší míře rumunskou nebo maďarskou. Narozené děti v České republice mají automaticky českou národnost. V Táboře žije dle odhadu 500 Romů, z toho přibližně 1/5 žije v sociálně vyloučené lokalitě v Lužnické ulici (v tzv. „Fišlovce“). K romské národnosti se v rámci sčítání lidí v roce 2011 přihlásilo v ORP Tábor 24 osob. Děti, které nejsou posílány do mateřské školy, mají problémy při vstupu do první třídy. Díky tomu má romská komunita problémy s nedostatečným vzděláním, což je jeden z mnoha problémů. S nedostatečným vzděláním souvisí problémy s velkou nezaměstnaností a celkovou zadlužeností rodin. Tyto problémy lze řešit komplexně a to například metodou komunitní práce.

V roce 2011 vzniklo v Táboře romské občanské sdružení JEKHETANE Tábor o.s., jehož cílem bylo aktivizovat romskou komunitu v Táboře, zlepšovat budoucnost romských dětí a celkový život romské komunity. Toto dosahuje rozvíjením romské kultury a posílením romské identity.

Tábor nemá zaznamenány výraznější problémy, které by souvisely s romskou menšinou. Důvodem je rozsáhlá nabídka služeb pro romskou menšinu. Ve většině případů se jedná o tzv. navazující/doplňkové služby (nejsou registrované dle zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.). Navazující služby jsou převážně poskytované nestátními neziskovými organizacemi.

Registrovanou sociální službu poskytuje obecně prospěšná společnost Cheiron T, která provozuje nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, dále G-centrum Tábor, jehož jednou z mnoha registrovaných služeb je Azylový dům pro ženy a matky s dětmi a Noclehárna pro muže.

Mezi nestátní neziskové organizace, které poskytují, tzv. navazující/doplňkové služby patří 1. Kiwajunior klub Tábor, Verdan – Vůz a již zmíněné JEKHETANE Tábor, dále Český červený kříž, Městský úřad Tábor.

Služby, které poskytují výše zmíněné organizace, napomáhají menšinám řešit každodenní i jednorázové tíživé situace, motivují k integraci, ale zároveň pomáhají zachovat si vlastní identitu, aniž by musela vznikat uzavřená „ghetta“. Tyto organizace pořádají různé

společensko-kulturní aktivity, které napomáhají majoritě zvýšit povědomí o romské menšině, prohlubují vzájemné vztahy majority a romské menšiny, napomáhají překonávat předsudky na základě principu vzájemné úcty a rovnosti.

4.1 Organizace zabývající se trávením volného času v Táboře

Město Tábor má zpracován Adresář sociálních služeb v Táboře, který byl naposledy aktualizován v roce 2013 v rámci Aktualizace komunitního plánu sociálních služeb města Tábora. Adresář je členěn abecedně nebo dle cílové skupiny – práce se seniory, osobami se zdravotním postižením, dětmi, mládeží a rodinou, osobami v nepříznivé životní situaci, menšinami.⁵

V Táboře existují 4 organizace, které se zabývají trávením volného času romských dětí a to 1. Kiwajunior klub Tábor, Cheiron T, JEKHETANE Tábor, Verdan – Vůz. S prací prvních dvou z nich jsem se osobně setkala, s prací posledních dvou organizací jsem se seznámila při tvorbě Aktualizace komunitního plánu sociálních služeb města Tábora v roce 2013, kterého jsem se osobně zúčastnila jako zástupce 1. Kiwajunior klubu Tábor. Základní popis těchto organizací je popsán v kapitolách níže.

4.1.1 Kiwanis International

Kiwanis je slovo převzaté od amerických indiánů. Původně znělo „Nunc Keewanis“, což by překladu znamenalo - „Dobře se bavíme, děláme hluk“. Během vývoje Kiwanisu vzniklo mnoho interpretací, z nichž nejvíce používané jsou „vyjádři sama sebe“ nebo „zviditelní se“. Mottem Kiwanisu je „My vytváříme“. Kiwanis je jedním ze tří největších mezinárodních klubů na světě. První klub byl založen 21. ledna 1915 v Detroitu v USA. (Suková, 1999-2003, s. 2 -3)

Mezi známé osobnosti, které jsou členové, patří například spisovatel Michal Viewegh, herečka Dagmar Bláhová, Kristián Kodet. Ze zahraničních osobností mohu jmenovat například Franklina Roosevelta, představitel Jamese Bonda – Roger Moore, Nanacy a Donalda Reaganovi a další. (Suková, 1999-2003, s.3)

---

⁵ Město Tábor [online]. [cit. 2014-07-19]. Dostupné z: http://taborc.eu/dp/id_ktg=1312&p1=8882

Od roku 1990 vzniklo mnoho klubů po celé České i Slovenské republice. V roce 2002 byl založen 1. Kiwajunior klub Tábor.

4.1.1.1 1. Kiwajunior klub Tábor

1. Kiwajunior klub Tábor byl založen v roce 2002 jako první klub svého druhu v česko-slovenském Distriktu Kiwanis International. Ustavující schůze se zúčastnilo 15 mladých lidí ve věku 15 – 25 let, kteří se stali členy klubu.

1. Kiwajunior klub Tábor pořádá akce pro děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí, tedy pro děti z Azylového domu pro ženy a matky s dětmi v Táboře, Dětského domova Radenín a pro děti ze sociálně slabých rodin. Převážně se jedná o odpolední, jednodenní sportovní akce, taneční odpoledne, víkendové pobyty, letní tábory, primárně preventivní programy ve spolupráci s Policií ČR. Dále se zabývá hlídáním a doučováním dětí v Azylovém domě pro ženy a matky s dětmi v Táboře. Členové se mohli zúčastnit vzdělávacích seminářů se zaměřením například na psychologické a právní minimum, komunikaci, počítačové kurzy, práci se stresem, správní agendu. Tyto semináře pořádala Koalice poskytovatelů sociálních služeb v Táboře.

1. Kiwajunior klub Tábor má hlavním projektem projekt Fíliá, který je určen dětem z Azylového domu pro ženy a matky s dětmi v Táboře, Dětského domova Radenín a pro děti ze sociálně slabých, dysfunkčních a neúplných rodin.

Projekt je zacílen na kompenzaci negativních vlivů z prostředí domova díky tomu, že budou poskytnuty jiné modely chování a budou nabídnuty jiné možnosti trávení volného času. Dalším cílem je podchycení rizikových skupin dětí a mládeže ohrožené poruchami chování a sociálně patologickými vlivy.

Díky společným programem se spolu setkávají dvě odlišné skupiny dětí – děti z dětského domova a děti ze sociálně slabých, převážně romských rodin. Tyto skupiny jsou propojeny jevem, kterým jsou ztížené podmínky pro začlenění do společnosti. Tímto je záměr navázat trvalé přátelské vztahy, které pomohou pozitivně děti ovlivňovat, ale je předpoklad, že při začleňování těchto dětí do společnosti budou hrát významnou roli – bude možné jim pomoci při řešení konkrétních osobních problémů nebo podobných záležitostí.

1. Kiwajunior klub Tábor pracuje s cílovou skupinou dětí ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí, dětí z dysfunkčních a neúplných rodin, dětí z Azylového domu

pro ženy a matky s dětmi v Táboře, děti z dětského domova Radenín. Konkrétně je projekt zaměřen na děti mladší do 6 let a starší děti od 7 do 15 let.

Pro tuto cílovou skupinu dětí jsou pořádány tyto akce:

Odpolední a jednodenní akce, vícedenní (letní tábory, pobyty v zahraničí) a víkendové pobyty – tyto akce jsou zaměřeny většinou na sportovní disciplíny, závody soutěže, seznámení se zdravým životním stylem, na navazování nových vztahů mezi dětmi navzájem, na prohlubování vztahů se členy klubu, upevňují hygienické, režimové a pracovní návyky, přijímání a toleranci vrstevníků v celé skupině, vědomostní soutěže pro starší děti (poznatky ze základní školy), výtvarné a dramatické soutěže, hry v přírodě (v lese, u vody) s potenciálem její znalosti, vytvoření svých vlastních výrobků.

Účelem tohoto projektu je co největší účast na všech akcích i v období mezi jednotlivými akcemi díky individuálnímu setkávání dětí s členy klubu, kde členové dětem pomáhají s přípravou do školy. Snaha členů klubu je vylepšit školní prospěch dětí. Úkolem každého člena klubu je sestavení profilu dítěte na začátku zapojení do projektu, po každé akci probíhá hodnocení dítěte, kde se zaznamenává, jak si dítě osvojilo základní hygienické, režimové a stravovací návyky, zda se ztotožnilo s nastavenými pravidly během každé akce. Princip je takový, že člen vyplňující vstupní profil dítěte do projektu, by ho měl provázet všemi akcemi v rámci projektu, díky tomuto lze lépe zjistit, jaké pokroky dítě během celého projektu dělá. Po akci, které se účastní děti z Dětského domova Radenín, mají členové klubu možnost předat zpětnou vazbu vychovatelům.

Jak již bylo výše uvedeno, po každé akci členové vyplňují dotazník, který je zaměřen na dítě, ale součástí projektu je i vyplnění dotazníku, který se týká chování a charakteristik svěřených dětí během akce. Součástí je také otázka, která se týká toho, co se dětem na akci líbilo a co nikoliv. Toto slouží jako zpětná vazba při tvorbě dalších navazujících akcí. (Horecký, 2003)

4.2 Cheiron T, o.p.s.

Motto organizace: „*Stavíme mosty tam, kde b je nikdo nečekal. Stavím mosty tam, kde nepomáhají ani společenské normy ani pevné pilíře. Stavíme mosty mezi lidskými srdci proto, aby se lidé mohli poznat, pochopit a navzájem se podporovat.*“

Cheiron T, o. p. s. je další neziskovou organizací, která se zabývá nejenom pořádáním zájmových činností, ale i výchovnými, vzdělávacími činnostmi, sociálně terapeutickou činností, zprostředkovávají kontakt se společenským prostředím. Byla založena v roce 1996. V roce 1997 vzniklo Komunitní centrum pro děti a mládež, které je nejstarším komunitním centrem v Jihočeském kraji a jedním z nejstarších v České republice.⁶

Dle výroční zprávy z roku 2013 (Pracovníci Cheironu T, 2014) pracují zaměstnanci Cheironu T s dětmi, mládeží, rodinami, odbornou a laickou veřejností.

Strukturálně je organizace rozdělena na:

- Komunitní centrum pro děti a mládež Cheiron T – klub pro mladší, klub pro starší
- Terénní program Cheiron T
- Práci s předškolními dětmi
- Komunitní práci
- Práci s veřejností a třídními kolektivy

Ke klientům kromě etnických menšin patří všechny děti a mládež od 6 do 26 let, které jsou ohrožené společensky nežádoucími jevy bez rozdílu rasy, barvy pleti, společenského postavení a náboženského vyznání. V komunitním centru se konají pro děti primárně preventivní programy např. na téma alkoholové a nealkoholové návykové látky, láska a sex, tabákové výrobky.⁷

Velkou kulturní a společenskou akcí se každoročně koná v červenci v Táboře festival romské kultury s názvem KEREKATE – V kruhu, kterou pořádá občanské sdružení Slunowrat Tábor ve spolupráci právě s Cheiron T. Této akce se každoročně účastní mnoho romských zpěváků, skupin a tanečních skupin, dále několik čardášových tanečních souborů z České republiky i tábořský taneční čardášový soubor.

Již 15. ročník má kulturně-vzdělávací festival s názvem Týdny proti rasismu a xenofobii. V letošním roce byly promítány dokumentární filmy, uskutečnila se soutěžní

---

⁶ Cheiron T, o.p.s. [online]. [cit. 2014-07-20]. Dostupné z: <http://www.cheiront.cz/data/web//vyrocni-zpravy/vyrocni-zprava-cheiron-t-2013-web.pdf>

⁷ Cheiron T, o.p.s. [online]. [cit. 2014-07-20]. Dostupné z: <http://www.cheiront.cz/data/web//vyrocni-zpravy/vyrocni-zprava-cheiron-t-2013-web.pdf>

přehlídka tanečních romských souborů, beseda s přední českou socioložkou PhDr. Jiřinou Šiklovou, CSc.

4.3 JEKHETANE Tábor, o.s.

O sdružení JEKHETANE Tábor jsem si informace zjistila z webových stránek Katalogu poskytovatelů sociálních a doplňkových služeb na území ORP Tábor.⁸ Předsedou tohoto sdružení je přímo jeden z členů romské komunity žijící v Táboře.

Mezi hlavní činnost spadá sdružování členů za účelem činnosti v kulturní a sociální oblasti.

Cílem tohoto občanského sdružení je integrace Romů do majoritní společnosti. Účelem je přispívání ke zlepšování života romské komunity v Táboře a zlepšování soužití majoritní společnosti s romskou menšinou právě v Táboře a jeho okolí. Dalším cílem je pomoc při komunikaci a vyjednávání na úradech a veřejných institucích, poskytovat informace, rady a také se podílet na zmírňování (odstraňování) problémů mezi majoritní a minoritní společností, působit na romskou kulturu a prohlubovat ji, účastnit se kulturních a společenských akcí, pomáhat se zprostředkováním pracovních míst pro Romy.

Hlavní činnost sdružení je zejména:

- Podpora a aktivizace táborské romské komunity.
- Podpora romských dětí a mládeže při výchově, smysluplném trávení volného času, vzdělávání a hledání příležitostí k zaměstnání.
- Podpora romské rodiny v komunikaci s orgány státní správy a samosprávy.
- Podpora romské kultury v Jihočeském kraji.

Doplňková činnost:

- Pořádání kulturních, sportovních a osvětových akcí.
- Řešení bytové otázky.
- Jednání se školami.

---

⁸ *Katalog poskytovatelů sociálních a doplňkových služeb ORP Tábor: JEKHETANE Tábor, o.s.* [online]. [cit. 2014-07-27]. Dostupné z: <http://www.tabor-kpss.cz/catalog/detail/jekhetane-tabor-o-s>

- Doprovázení na úřady.
- Poskytování informací.
- Zlepšování soužití majoritní a minoritní společnosti.

4.4 Verdan – Vůz o.s.

Verdan – Vůz je občanské sdružení založené v roce 2006 v Táboře třemi studenty Romské střední školy sociální Kolín s.r.o. Sdružení poskytuje pomoc romské komunitě v Táboře i dalším etnickým menšinám na území Tábora a jeho okolí. V romské komunitě napomáhá vzdělávání, osobnímu rozvoji a seberealizaci každého jedince. Úkolem je také podpora mladých romských umělců. Cílem je uchovávat vlastní romské tradice, umožnit pracovní příležitosti v oboru.

Občanské sdružení provozuje nízkoprahové komunitní centrum pro děti a mládež a poradenskou činnost. Myšlenkou založení bylo pomoci romské menšiny s integrací do majoritní společnosti.

Nízkoprahové komunitní centrum je otevřeno 3x týdně v odpoledních hodinách. Prostory má občanské sdružení pronajato od města Tábora.⁹

Organizace v současné době poskytuje:

Sociální poradenství a komunitní práce

Volnočasové aktivity

---

⁹ Verdan - Vůz o.s. [online]. [cit. 2014-07-27]. Dostupné z: <http://verdan.osoba.cz/rubriky/uvod>

4.5 Kazuistika – Michal

Michalovi je 12 let a je romské národnosti. V rámci 1. Kiwajunior klubu Tábor jsem se s ním poprvé setkala v roce 2012 na letním táboře v Poušti u Bechyně. Michal je zapojen do projektu Fíliá, protože pochází ze znevýhodněného prostředí. Měla jsem také možnost se s ním setkat už na souvislé praxi v červnu roku 2010 v Denním a týdenním stacionáři Klíček Záluží u Tábora.

Pochází z Plzně, kde se narodil a žil tam s matkou, nevlastním otcem a 4 sourozenci do roku 2010. Poté se všichni přestěhovali do Záluží u Tábora. Zde navštěvuje Základní školu speciální při Denním a týdenním stacionáři Klíček Záluží. Bydlí v této vesnici v rodinném domě, který je z části ještě rozbořený a dodělává se.

Je v evidenci sociálního odboru – oddělení sociálně právní ochrany dětí v Táboře, protože ve škole v Blovicích měl mnoho zameškaných neomluvených hodin a matka nezajistila řádnou výchovu.

Díky praxi jsem mohla pozorovat Michala při práci ve škole a zároveň jsem měla možnost zjistit, jak tráví svůj volno čas. Na letním táboře v roce 2013, na kterém jsem vypracovávala kasuistiku, kdy jsem měla Michala ve skupině a za celý týden jsme se více poznali a já jsem ho viděla v jiném prostředí než jenom ve škole.

Tuto kazuistiku jsem vypracovala pomocí otevřených otázek, které jsem kladla Michalovi, jeho třídní učitelce a sociální pracovníci z Denního a týdenního stacionáře Klíček. Rodinnou a osobní anamnézu jsem zjišťovala přímo od Michala, jelikož setkání s jeho matkou nebylo možné uskutečnit, jelikož nebyla doma v době, na kterou jsme spolu byly domluvené. V tomto vymezeném čase jsme si spolu měly popovídat, abych měla přesné informace o obou výše uvedených anamnézách. S matkou Michala jsem se setkala pouze krátce na vlakovém nádraží a to při odjezdu a příjezdu z letního tábora v roce 2013, kterého se právě Michal zúčastnil. Jiné setkání jsem s ní neměla možnost absolvovat.

Ve svém volném čase jsem navštívila třídní učitelku Michala a sociální pracovníci Denního a týdenního stacionáře Klíček a konzultovala s nimi rodinnou situaci a školní anamnézu Michala. Obě Michala chválily, že je ve škole šikovný, velmi se snaží a je šťastný, když je za správně splněný úkol pochválen. Sociální pracovníce kladně hodnotí, že má mnohem méně zameškaných hodin, než v předchozí škole. Je to nejspíš také způsobeno tím, že Michal bydlí s rodinou přímo vedle školy a nemusí nikam dojíždět.

Jméno: Michal Rok narození: 2002
Bydliště: Záluží u Tábora
Národnost: česká
Škola: ZŠ speciální Klíček, Záluží Třída: 4.

Rodinná anamnéza

Údaje o matce

Jméno: Marie Rok narození: 1972
Vzdělání: základní
Zaměstnání: nezaměstnaná
Národnost: romská
Bydliště: Záluží u Tábora

Údaje o nevlastním otci

Jméno: Josef Rok narození: 1969
Vzdělání: SOU zámečnický
Zaměstnání: dělník
Národnost: romská
Bydliště: Záluží u Tábora

Sourozenci

Jméno: Petr Rok narození: 1997
Bydliště: Záluží u Tábora

Jméno: Milan Rok narození: 2000
Bydliště: Záluží u Tábora

Jméno: Tereza Rok narození: 2005

Bydliště: Záluží u Tábora

Jméno: Jana Rok narození: 2007

Bydliště: Záluží u Tábora

Osobní anamnéza

Michal se narodil v roce 2002 v Plzni. Žije s matkou, nevlastním otcem a 4 sourozenci (anamnestické údaje jsou uvedeny výše) v Záluží u Tábora. Důvod, proč se odstěhovali z Blovic, mi není znám, protože Michal o tom mluvit nechtěl a nutit jsem ho nechtěla. Celá rodina žije v rodinném domě v Záluží. Má 3 místnosti, kuchyň a sociální zařízení. Problém je v tom, že je ve stavu zčásti rozbořeném, takže vhodné podmínky pro řádnou výchovu dětí zde nejsou.

Setkání s matkou bohužel proběhnout nemohlo, protože nebyla doma v době, kdy jsme byly domluvené, že se sejdeme a popovídáme si spolu. Takže o průběhu těhotenství jsem se nic nedozvěděla. Vlastního otce nepoznal, protože už s nimi nežil, když se Michal narodil. Za svého otce považuje toho, který nyní žije s jeho matkou a má s ní 2 dcery.

Dětství prožíval v Blovicích u Plzně. Bydleli zde do roku 2010 v bytě 2 + 1. V době, kdy se narodil, tak měl 2 starší bratry. Do doby, než se odstěhovali do Záluží, se narodili další dva sourozenci. Během života v Blovicích byli evidováni na sociálním odboru – oddělení sociálně právní ochrany dětí v Plzni. Jeden z důvodů byl ten, že Michal chodil hodně často za školu, měl neomluvené hodiny. To se ale změnilo po přestěhování do Záluží. Zde chodí do školy pravidelně. Má sice 64 zameškaných hodin, ale všechny jsou omluvené.

Se sourozenci Michal usuzuje, že má velmi dobrý vztah. Sice jich není málo, ale i tak si dokážou ve všem pomoci a navzájem si radit. S matkou žádné problémy nemá, ale po poznatkách z praxe u něj na škole jsem zjistila, že mu chybí láska a pohlazení. Je u něj poznat, že citově strádá. V rodině, kde bývá více sourozenců, se to stává častěji, než u méně početných rodin.

Na svůj věk je celkově vývojově opožděný. Vyrůstem by mu nikdo netypoval, že mu bylo v loňském roce, kdy jsem ho zatím viděla naposledy, 11 let.

Školní anamnéza

Do 1. třídy nastoupil s ročním odkladem. V roce 2009 začal navštěvovat zvláštní školu pomocnou školu Blovice u Plzně. V této škole vydržel 1 rok, protože se potom přestěhoval s matkou, nevlastním otcem a 4 sourozenci do Záluží u Tábora a díky tomu nyní navštěvuje Základní školu speciální při Denním a týdenním stracionáři Klíček Záluží.

Psychologické vyšetření konstatuje celkové vývojové opoždění. Aktuální celková kapacita rozumových schopností Michala se pohybuje v pásmu lehké mentální retardace. V chování infantilita, opožděný vývoj řeči, percepce. Spolupůsobí výrazná sociální kulturní zanedbanost.

Michal má sociální dohled. Každých 6 měsíců, přichází sociální pracovnice z oddělení sociálně právní ochrany dětí z Tábora a zjišťuje u třídního učitele, jak prospívá a jak se ve škole chová.

Po přestupu na tuto školu se zlepšila jeho docházka. Zameškal pouze 64 hodin a všechny jsou omluveny. Prospělo by mu větší citové zázemí. Domácí úkoly plní.

Během školního roku procvičoval přepis slov a vět, zvládne jednoduchý diktát a samostatné psaní na počítači. Naučil se správně psát malá a velká písmena, rád pracuje na počítači, zde doplňuje různé tajenky a kvízy. Četba z čítanky se kombinuje s četbou dětských knih a čtením na počítači. Michal čte nahlas, problémy má s výslovností některých hlásek, a proto často procvičuje řeč na logopedii. Přečtenému textu rozumí a dokáže ho převyprávět.

Počty jsou jeho nejoblíbenějším předmětem. Počítá do 100, s pomocí kalkulačky ovládá všechny početní operace, z paměti pohotově sčítá i odčítá do 20, s malými problémy zvládá malou násobilku.

Věcné učení ho baví, má přehled a dobře se orientuje. Samostatně pracuje s výukovými programy zaměřenými na přírodovědu a vlastivědu. Je také šikovný při výtvarné a pracovní výchově. Pěkně maluje, trpělivě a se zájmem rozebírá a sestavuje stavebnici.

Při hodinách hudební výchovy nejraději relaxuje při poslechu hudby. Tělesnou výchovu a většinu sportů zvládá na výbornou. Je obratný a vytrvalý, rád hraje hry. V zimě se naučil lyžovat.

Sám říká, že ho to ve škole baví, má rád paní učitelku a spolužáky. Je to zde lepší, než v minulé škole. Hlavně to nemá daleko do školy.

Až bude velký, tak by se chtěl stát automechanikem.

Zdravotní anamnéza

Po zdravotní stránce je na tom Michal dobře. V dětství prodělal běžné nemoci. Tím, že se jedná o velmi živé dítě, tak častěji mívá zlomenou ruku nebo nohu. Chodí s odřeninami, protože rád leze po stromech. Respiračními nemocemi moc netrpí. Většinu roku je zdravý. Pokud nepřijde do školy, tak to nebývá jen proto, že by byl nemocný, ale je to proto, že se mu do ní nechce.

Aktivita volného času

V roce 2012 se zapojil do projektu Fília, o kterém už jsem se v této práci zmínila. Jeho první akcí byl letní tábor v roce 2013 (téma Vlak kouzel) v Poušti u Bechyně. Jaké překvapení bylo, když jsem zjistila, že on se ho také zúčastní. Měla jsem možnost ho mít ve skupině. Díky pozorování jsem zjistila, že hned od začátku navazoval kontakty bez problémů, komunikoval s každým. S nikým ve skupině neměl žádný problém. Nikoho nepreferoval a ani nikoho neodstrkoval. Při jakýchkoliv hrách dokázal poradit a pomoci ostatním. Zapojoval se do všech her a akcí, které jsme měli naplánované většinou bez větších problémů. Pokud nějaké problémy nastaly, tak se je snažil vyřešit tím, že o nich mluvil. Určitě nikdy se nestalo, že by kvůli problémům vybuchl. Většinou byl optimista, nikdy jsem ho neviděla, že by se mračil.

Na konci pobytu jsem vyplňovala jeho osobní dotazník a dotazník, ve kterém jsem uváděla údaje, zda se mu na táboře líbilo, co se mu líbilo a co ne. Podle pozorování jsem vypisovala údaje o jeho hygienických návycích (základní návyky u něj byly, ale všechno se mu muselo připomínat, sám by si nešel čistit zuby), jaké měl vybavení z domova (oblečení, ručník, kartáček, pasta, mýdlo aj. – ty měl všechny v pořádku).

Podle Michala byl letní tábor velmi dobrý a byl rád, že se ho mohl zúčastnit. Byl by rád, kdyby se mohl zúčastnit dalšího pobytu s touto organizací. Pokud by zde nebyl, tak svůj volný čas bude trávit jen někde venku. Poznal zde mnoho kamarádů,

Jinak svůj volný čas tráví s kamarády venku, rád leze po stromech (to bylo často vidět, protože býval potlučený). Má rád všechnen sport, který zvládne (fotbal, běh a v zimě lyžování). Moc organizovaný ho nemá. Tím, že je zapojen v projektu Fília, tak by se to mělo změnit a měl by se naučit, jak by ho mohl trávit jinak než jenom na ulici.

5 Sonda

Sondu jsem zaměřila na volný čas romských dětí. Chtěla jsem zjistit, jak děti tráví volný čas, s kým a kde ho tráví, jak volný čas tráví jeho rodina. Doplňující otázky jsem zaměřila na rodinu dotazovaného dítěte, navštěvovanou školu a budoucí povolání.

Dotazované jsem si vybrala mezi dětmi, kteří navštěvují klubovnu NNO Cheiron T a kteří se účastní projektu Filia 1. Kiwajunior klubu Tábor.

5.1 Cíle práce

- Zjistit jakým způsobem a kterými aktivitami se zabývají romské děti v Táboře.
- Jaké aktivity děti ve svém volném čase preferují a kde nejraději svůj volný čas tráví.
- Zjistit, zda děti využívají organizovanou formu trávení volného času. Zda děti využívají nabídek škol, sportovních či zájmových oddílů, volnočasových institucí.
- Zjistit, jestli dětem chybí některé volnočasové aktivity v Táboře.
- Zjistit, zda děti ve svém volném čase zažívají nudu.

5.2 Otázky k cílům práce

O1: Věnují se romské děti většinou neorganizovanému případně pasivnímu trávení volného času?

O2: Tráví romské děti svůj volný čas raději doma než mimo domov?

O3: Tráví romské děti svůj volný čas raději s kamarády než s rodiči?

O4: Zažívá většina dětí ve svém volném čase nudu?

O5: Navštěvují děti v Táboře nejčastěji klubovnu Cheironu T?

5.3 Stanovení předpokladů

Předpoklad č. 1 – Domnívám se, že polovina dotazovaných tráví svůj volný čas neorganizovanou případně pasivní formou (TV, PC).

Předpoklad č. 2 – Domnívám se, že více jak polovina dotazovaných tráví svůj volný čas mimo domov.

Předpoklad č. 3 – Domnívám se, že více jak 70 % dotazovaných tráví volný čas s kamarády než s rodinou.

Předpoklad č. 4 – Domnívám se, že více jak ½ dotazovaných se ve svém volném čase nudí minimálně jedenkrát týdně.

Předpoklad č. 5 – Domnívám se, že více jak polovina dotazovaných využívá ve volném čase aktivity obecně prospěšné organizace Cheiron T.

5.4 Metoda sběru dat

Pro získání dat, která byla potřebná k napsání praktické části bakalářské práce, jsem použila kombinaci řízeného a neřízeného rozhovoru. Strukturu řízeného rozhovoru jsem si zformovala do 21 otázek, které byly otevřené i uzavřené a týkaly se trávení volného času romských dětí v Táboře, viz příloha.

Otevřené otázky byly zaměřené na zjištění základních informací o dotazovaných, formy trávení volného času dotazovaných a jejich rodin, jaký mají postoj k trávení volného času formou sledování televize, případně hraní na počítači, čím by chtěly být a jaké předměty ve škole je baví a které naopak nebaví.

Uzavřené otázky byly zaměřené na konkrétní trávení volného času romských dětí (místo trávení volného času, s kým volný čas tráví, jak často se volnočasových aktivitám věnují), jaké volnočasové organizace/instituce navštěvují, zda se ve volném čase nudí a případně jak často.

Rozhovory jsem absolvovala v nízkoprahovém zařízení v Táboře, kam dotazovaní docházejí. Celkem jsem absolvovala 15 rozhovorů s dívkami a chlapci od 7 do 13 let, 8 dívek a 7 chlapců. Každý rozhovor byl nahráván na diktafon a trval 30–45 minut.

5.5 Soubor dotazovaných

Rozhovor absolvovalo celkem 15 romských dětí (8 dívek a 7 chlapců) ve věku 7 – 13 let. V tabulce 1 je uvedeno věkové složení dotazovaných. Všichni dotazovaní docházejí do nízkoprahového zařízení pro děti a mládež v Táboře. S touto organizací úzce spolupracuje 1. Kiwajunior klub Tábor, ve kterém jsem členkou, z tohoto důvodu nebyl problém se zkontaktovat se zaměstnankyní NZDM a domluvit se na absolvování rozhovorů s romskými dětmi.

Rozhovory jsem absolvovala v průběhu jednoho měsíce v prostorách NZDM, 4 rozhovory v týdnu. Každý rozhovor trval 30–45 minut a byl nahráván na diktafon. Děti byly ochotné se mnou rozhovor absolvovat, jelikož mě znají z 1. Kiwajunior klubu Tábor, kde jsou zapojené do projektu Fíliá. V úvodu každého rozhovoru jsem dětem vysvětlila, proč tento rozhovor s nimi povedu. Ubezpečila jsem je, že se jedná o anonymní rozhovor a pouze pro účely zpracování bakalářské práce.

Tabulka 1 Věkové složení dotazovaných

Věk	Pohlaví	
	Dívky	Chlapci
7	0	1
8	1	0
9	0	1
10	1	1
11	1	2
12	3	0
13	2	2

Tabulka 2 Složení domácnosti dotazovaných (počet členů rodiny v domácnosti)

Celkový počet členů domácnosti	Složení domácnosti
4	rodiče a 2 děti
4	rodiče a 2 děti
5	rodiče a 3 děti
5	rodiče a 3 děti
6	rodiče a 4 děti
6	rodiče a 4 děti
7	rodiče a 5 dětí
7	rodiče a 5 dětí
7	rodiče a 5 dětí
7	rodiče a 5 dětí
8	rodiče a 6 dětí
8	rodiče a 6 dětí
8	rodiče a 6 dětí
8	rodiče a 6 dětí
10	rodiče a 8 dětí

Tabulka 3 Počet a věk sourozenců

Pohlaví a věk dotazovaného	Počet sourozenců	Věk sourozenců
dívka 8 let	10	nebylo možné zjistit
dívka 10 let	7	1, 2, 7, 11, 12, 14, 16
dívka 11 let	7	5, 9, 13, 16, 21, 23, 25
dívka 12 let	3	3, 6, 10
dívka 12 let	2	4, 8
dívka 12 let	4	15, 17, 20, 22
dívka 13 let	4	11, 12, 14, 16
dívka 13 let	4	10, 11, 14, 17
chlapec 7 let	1	3
chlapec 9 let	5	2, 5, 11, 15, 17
chlapec 10 let	3	2, 6, 8
chlapec 11 let	1	9
chlapec 11 let	4	2, 4, 14, 15
chlapec 13 let	5	2, 3, 5, 8, 11
chlapec 13 let	5	2, 4, 9, 15, 19

5.6 Vyhodnocení a interpretace výsledků sondy

Pro lepší orientaci jsem srovnala otázky dle jednotlivých předpokladů.

Následující otázky jsem do předpokladů nezahrnula, jelikož slouží pouze informativně k získání lepšího přehledu o rodinném zázemí dotazovaných, o oblíbených a neoblíbených předmětech ve škole a o budoucím povolání, konkrétně se jedná o tyto otázky:

- Jak velkou rodinu máš (kolik členů rodiny s Tebou žije v domácnosti)?
- Máš sourozence? Kolik jich máš? Jak jsou staří?
- Do jaké školy chodíš? Jaké předmět/y Tě baví? Jaké naopak Tě nebaví, nemáš rád/a?
- Čím bys chtěl/a být?

Předpoklad č. 1

Otázka č. 1

Tabulka 4 Jaké máš zájmy?

Zpěv	19 %
Tanec	27 %
Hudba	11 %
Fotbal	11 %
Sport	8 %
Malování	8 %
Vyrábění	8 %
Televize	4 %
Procházky	4 %

27 % dotazovaných rádo tancuje, 19 % zpívá, 11 % poslouchá hudbu (hraje na hudební nástroj) nebo hraje fotbal, 8 % sportuje, maluje, vyrábí, 4 % dotazovaných se kouká na televizi a chodí na procházky

Otázka č. 2

Tabulka 5 Jak trávíš volný čas přes týden, kdy chodíš do školy?

Chodím do kroužku/ů	18 %
Jsem doma a koukám na televizi	13 %
Jsem doma a čtu si	0 %
Mám trénink	0 %
Jsem doma a hraji hry na počítači	4 %
Hraji si venku s kamarády	35 %
Jsem v družině	4 %
Jiné – klubovna	26 %

35 % dotazovaných odpovědělo, že přes týden tráví volný čas venku s kamarády, 26 % v klubovně, 18 % dotazovaných chodí do kroužku/ů, 13 % je doma a kouká na televizi a 4 % je doma a hraje hry na počítači nebo je v družině.

Otázka č. 3

Tabulka 6 Kolikrát týdně se těmto aktivitám věnuješ?

Jednou	7 %
Dvakrát	0 %
Třikrát	20 %
Čtyřikrát	47 %
Vícekrát	26 %

47 % dotazovaných se výše uvedeným aktivitám věnuje čtyřikrát týdně, 26 % vícekrát týdně, 20 % třikrát týdně a 7 % pouze jednou týdně.

Otázka č. 4

Tabulka 7 Pokud chodíš do kroužků, do jakého?

Sportovní	25 %
Výtvarný	0 %
Pěvecký	0 %
Hraji na hudební nástroj - flétna	25 %
Jiný – taneční	50 %

50 % dotazovaných navštěvuje taneční kroužek, 25 % navštěvuje sportovní kroužek a 25 % hraje na hudební nástroj.

Otázka č. 5

Tabulka 8 Co je hlavním důvodem, proč nechodíš do žádného kroužku?

Finanční náročnost	100 %
Dojíždění	0 %
Nesouhlas rodičů	0 %
Nedostatek času	0 %
Malá kapacita míst	0 %
Jiný důvod	0 %

100 % dotazovaných odpovědělo, že žádný kroužek nenavštěvuje z finančních důvodů.

Otázka č. 6

Tabulka 9 Jak často hraješ hry na počítači nebo si prohlížíš webové stránky?

Denně	47 %
Jedenkrát týdně	13 %
Dvakrát týdně	20 %
Třikrát týdně	13 %
Ve škole	7 %

47 % dotazovaných tráví svůj čas na počítači denně, 20 % dvakrát týdně, 13 % jedenkrát a třikrát denně, 7 % dotazovaných odpovědělo, že na počítači je pouze ve škole.

Otázka č. 7

Tabulka 10 Jak často se díváš na televizi?

Denně	80 %
Dvakrát týdně	13 %
Třikrát týdně	7 %

80 % dotazovaných odpovědělo, že se na televizi dívá denně, 13 % dvakrát týdně a pouze 7 % dotazovaných se na televizi dívá třikrát týdně.

Předpoklad č. 2

Otázka č. 8

K tomuto předpokladu se vztahuje otázka č. 1 z předpokladu č. 1.

Tabulka 11 Jak trávíš volný čas přes týden, kdy chodíš do školy?

Chodím do kroužku/ů	18 %
Jsem doma a koukám na televizi	13 %
Jsem doma a čtu si	0 %
Mám trénink	0 %
Jsem doma a hraji hry na počítači	4 %
Hraji si venku s kamarády	35 %
Jsem v družině	4 %
Jiné – klubovna	26 %

35 % dotazovaných odpovědělo, že přes týden tráví volný čas venku s kamarády, 26 % v klubovně, 18 % dotazovaných chodí do kroužku/ů, 13 % je doma a kouká na televizi a 4 % je doma a hraje hry na počítači nebo je v družině.

Otázka č. 9

Tabulka 12 Která místa využíváš k trávení volného času?

Byt	4 %
Hřiště	42 %
Klubovna	31 %
Park, les	19 %
Jiné – tělocvična	4 %

42 % dotazovaných svůj volný čas tráví na hřišti, 31 % v klubovně, 19 % tráví volný čas v parku nebo v lese, 4 % v bytě (doma) nebo v tělocvičně.

Otázka č. 10

Tabulka 13 Navštívuješ nějaké uvedené zařízení?

dům dětí a mládeže	0 %
sportovní oddíl	0 %
základní uměleckou školu	0 %
knihovnu	5 %
kino	10 %
církevní organizaci	0 %
nestátní neziskovou organizaci (Cheiron T, 1. Kiwajunior klub Tábor atd.)	80 %
školní klub	5 %
jiné	0 %

80 % dotazovaných navštívuje organizaci, která zajišťuje volnočasové aktivity dětem v Táboře, 10 % navštívuje kino (jenom v rámci školní výuky), 5 % navštívuje školní klub nebo knihovnu.

Předpoklad č. 3

Otázka č. 11

Tabulka 14 Svůj volný čas nejraději trávím s

Kamarády	73 %
Rodiči	13,5 %
Sám	13,5 %
Jinak	0 %

73 % dotazovaných tráví svůj volný čas nejraději s kamarády, 13,5 % s rodiči nebo sami.

Otázka č. 12

Tabulka 15 Pomáhají Ti rodiče s trávením volného času?

Chodíme na procházky.	5 %
Navštěvujeme romský festival v Táboře.	31,5 %
Navštěvujeme příbuzné.	53 %
Chodíme do bazénu.	5 %
Nepomáhají mi.	5 %

53 % dotazovaných společně s rodiči navštěvuje příbuzné, 31,5 % dotazovaných tráví svůj volný čas s rodiči na romském festivalu, 5 % chodí na procházky, do bazénu, 5 % dotazovaným rodiče nepomáhají s trávením volného času.

Otázka č. 13

Tabulka 16 Jak tráví volný čas Tvoje rodina?

Posezením venku	33,5 %
Navštěvuje příbuzné	11 %
Doma	17 %
Chodí na procházky	22 %
Chodí do bazénu	5,5 %

Kouká na televizi	5,5 %
Odpočívá	5,5 %

Rodina 33,5 % dotazovaných tráví volný čas posedáváním venku, 22 % chozením na procházky, 17 % doma, rodina 11 % dotazovaných tráví volný čas návštěvami příbuzných, 5,5 % chozením do bazénu, koukáním na televizi a odpočíváním.

Předpoklad č. 4

Otázka č. 14

Tabulka 17 Jak trávíš svůj volný čas o víkendu, o prázdninách?

Venku (v parku, na hřišti)	45,5 %
V klubovně	9 %
U babičky	9 %
U televize	4,5 %
S kamarády	9 %
Nudím se	23 %

45,5 % dotazovaných tráví svůj volný čas o víkendu nebo o prázdninách venku (v parku nebo na hřišti), 23 % se nudí, 9 % tráví volný čas v klubovně, u babičky, s kamarády, 4,5 % tráví volný čas u televize.

Otázka č. 15

Tabulka 18 Můžeš využívat volný čas tak, jak si sám přeješ?

Ano	60 %
Ne	40 %

60 % dotazovaných si může svůj volný čas využívat tak, jak si přejí, 40 % volný čas nemůže trávit tak, jak si přejí.

Otázka č. 16

Tabulka 19 Jak často nemáš ve svém volnu co dělat (nudíš se)?

Denně	13 %
Několikrát týdně	27 %
Jedenkrát týdně	53 %
Párkrát měsíčně nebo méně	7 %

53 % dotazovaných jedenkrát týdně nemají ve volném času co dělat, 27 % několikrát týdně nemají co dělat, 13 % dotazovaných denně nemají co dělat, 7 % párkrát do měsíce nebo i méně nemají co dělat.

Otázka č. 17

Tabulka 20 Co bys dělal/a v svém volném čase, kdyby sis mohl/a vybrat?

Tancovat	17 %
Zpívat	5,5 %
Hrát na hřišti	11 %
Hrát na bicí	5,5 %
Učit se	5,5 %
Sportovat	17 %
Toulat se po městě	5,5 %
Být s kamarády	33 %

33 % dotazovaných by rádo bylo se svými kamarády, 17 % by rádo tancovalo nebo sportovalo, 11 % by si rádo hrálo na hřišti, 5,5 % by rádo zpívalo, hrálo na bicí, toulalo se po městě.

Předpoklad č. 5

Otázka č. 18

K tomuto předpokladu se vztahuje otázka č. 10 z předpokladu č. 2.

Tabulka 21 Navštěvuješ nějaké uvedené zařízení?

Dům dětí a mládeže	0 %
Sportovní oddíl	0 %
Základní uměleckou školu	0 %
Knihovnu	5 %
Kino	10 %
Církevní organizaci	0 %
Občanská sdružení (Cheiron T, 1. Kiwajunior klub Tábor atd.)	80 %
Školní klub	5 %
Jiné	0 %

80 % dotazovaných navštěvuje organizaci, která zajišťuje volnočasové aktivity dětem v Táboře, 10 % navštěvuje kino (jenom v rámci školní výuky), 5 % navštěvuje školní klub nebo knihovnu.

Otázka č. 19

Tabulka 22 Jsi spokojen/a s nabídkou volnočasových/zájmových aktivit ve svém okolí?

Ano	100 %
Ne	0 %

100 % dotazovaných je spokojeno s nabídkou volnočasových aktivit v Táboře.

Otázky nevztahující se k předpokladům:

Otázka č. 20a

Tabulka 23 Do jaké školy chodíš?

Základní škola	93 %
Základní škola praktická	7 %

93 % dotazovaných navštěvuje základní školu, pouze 7 % navštěvuje základní školu praktickou.

Otázka č. 20b

Tabulka 24 Jaké předmět/y Tě baví

Hudební výchova	25 %
Český jazyk	16,5 %
Matematika	16,5 %
Tělesná výchova	37,5 %
Anglický jazyk	4,5 %

37,5 % dotazovaných baví ve škole tělesná výchova, 25 % hudební výchova, 16,5 % český jazyk a matematika a 4,5 % anglický jazyk.

Otázka č. 20c

Tabulka 25 Jaké předměty Tě nebaví, nemáš rád/a?

Matematika	20 %
Anglický jazyk	35 %
Český jazyk	30 %
Výtvarná výchova	5 %
Vlastivěda	5 %
Fyzika	5 %

35 % dotazovaných ve škole nebaví anglický jazyk, 30 % český jazyk, 20 % matematika, 5 % dotazovaných nebaví výtvarná výchova, vlastivěda a fyzika.

Otázka č. 21

Tabulka 26 Čím by chtěl/a být?

Dívky	
Kadeřnice	37,5 %
Kuchařka	25 %
Cukrářka – pekařka	12,5 %
Modelka	12,5 %
Kosmetička	12,5 %

Chlapci	
Automechanik	57 %
Prodavač	28,5 %
Policista	14,5 %

37,5 % dotazovaných dívek by rádo bylo kadeřnicí, 25 % kuchařkou, 12,5 % cukrářkou – pekařkou, modelkou a kosmetičkou.

57 % dotazovaných chlapců by rádo bylo automechanikem, 28,5 % prodavačem a 14,5 % policistou.

5.7 Verifikace předpokladů

Předpoklad č. 1 – Domnívám se, že minimálně polovina dotazovaných tráví svůj volný čas neorganizovanou případně pasivní formou (TV, PC).

Tento předpoklad byl potvrzen na základě otázek a následně tabulkou 5 (**Jak trávíš volný čas přes týden, kdy chodíš do školy?**), kde 35 % dotazovaných odpovědělo, že volný čas tráví venku, 13% tráví volný čas doma koukáním na televizi, 4 % tráví volný čas doma hraním počítačových her – těmto aktivitám se 47 % dotazovaných věnuje čtyřikrát týdně a 26 % vícekrát týdně dle tabulky 6 (**Kolikrát týdně se těmto aktivitám věnuješ?**), tabulkou 9 (**Jak často hraješ hry na počítači nebo si prohlížíš webové stránky?**), kde 47 % dotazovaných se věnuje počítači denně a 13 % třikrát týdně, tabulkou 10 (**Jak často se díváš na televizi?**), kde 80 % dotazovaných odpovědělo, že se na televizi kouká denně, i když 57 % dotazovaných odpovědělo, že mezi jejich koníčky patří zájmy spojené s hudbou, tancem, zpěvem, 20 % má mezi zájmy sport.

Předpoklad č. 2 – Domnívám se, že více jak polovina dotazovaných tráví svůj volný čas mimo domov.

Tento předpoklad byl potvrzen na základě otázek a následně tabulkou 11 (**Jak trávíš volný čas přes týden, kdy chodíš do školy?**), kde 35 % dotazovaných tráví volný čas na hřišti s kamarády, 26 % v klubovně, 18 % na kroužku a 4 % v družině, tabulkou 12 (**Která místa využíváš k trávení volného času?**), kde 42 % dotazovaných tráví svůj volný čas na hřišti, 31 % v klubovně, 19 % v parku nebo v lese, 4 % v tělocvičně, tabulkou 13 (**Navštěvuješ nějaké uvedené zařízení?**), kde 80 % navštěvuje některou nestátní neziskovou organizaci v Táboře.

Předpoklad č. 3 – Domnívám se, že více jak 70 % dotazovaných tráví volný čas s kamarády než s rodinou.

Tento předpoklad byl potvrzen na základě otázek a následně tabulkou 14 (**Svůj volný čas nejraději trávím s**), kde 73 % dotazovaných odpovědělo, že volný čas tráví s kamarády, i když dle tabulky 15 (**Pomáhají Ti rodiče s trávením volného času?**) jim rodiče pomáhají s trávením volného času v 95 % - navštěvují příbuzné, chodí na romský festival, na procházky, do bazénu (ale vždy se jedná o nárazové aktivity, nikoliv pravidelně se opakující

aktivity), dále dle tabulky 16 (**Jak tráví volný čas Tvoje rodina?**) rodina 33,5 % tráví volný čas posedáváním venku, 22 % chozením na procházky, 11 % návštěvami příbuzných.

Předpoklad č. 4 – Domnívám se, že více jak ½ dotazovaných se ve svém volném čase nudí minimálně jedenkrát týdně.

Tento předpoklad byl potvrzen na základě otázek a následně tabulkou 19 (**Jak často nemáš ve svém volnu co dělat (nudiš se)?**), kde 53 % dotazovaných odpovědělo, že nudu ve svém životě zažívají jedenkrát týdně, dále tabulkou 17 (**Jak trávíš svůj volný čas o víkendu, o prázdninách?**), kde 45,5 % dotazovaných tráví svůj volný čas venku, 23 % dotazovaných se nudí, 4,5 % tráví volný čas doma u televize, tabulkou 18 (**Můžeš využívat volný čas tak, jak si sám přeješ?**), kde uvedlo 60 % dotazovaných, že si mohou svůj volný čas trávit tak, jak si přejí.

Předpoklad č. 5 – Domnívám se, že více jak polovina dotazovaných využívá ve volném čase aktivity obecně prospěšné organizace Cheiron T.

Tento předpoklad byl potvrzen na základě otázek a následně tabulkou 21 (**Navštěvuješ nějaké uvedené zařízení?**), kde 80 % dotazovaných uvedlo, že volný čas tráví v organizaci Cheiron T, tabulkou 22 (**Jsi spokojen/a s nabídkou volnočasových/zájmových aktivit ve svém okolí?**), kde 100 % dotazovaných odpovědělo, že je spokojeno s nabídkou volnočasových aktivit právě této organizace.

Závěr

Při zpracovávání této bakalářské práce jsem si uvědomila, že romské děti i jejich rodiče to nemývají v naší společnosti jednoduché. Samozřejmě není vše jenom bílé a černé. Setkáváme se situacemi, kdy samotní Romové si svoji situaci stěžují svými odmítavými postoji, problémy s integrací. Pro většinu obyvatel České republiky bývá samozřejmostí, pokud zde žije nějaké menšina, že by se měla snažit integrovat, ale zároveň jí nechat prostor pro zachování její kultury.

Během sepisování historických faktů jsem měla možnost nahlédnout do dějin Romů a bylo mi to nápomocné při samotné práci s romskými dětmi, kdy jsem věděla, proč se děti v určitých situacích chovají jinak, než bývá obvyklé v naší společnosti. Mívají rozdílný postoj k výchově dětí, postavení dětí v rodině, jiný postoj ke své kultuře (své kultury si váží), mají mnohem užší vztahy se širší rodinou (prarodiče, tety, strýcové, sestřenice, bratrance).

Ve velmi nízkém věku bývají děti vystavované skutečným problémům vlastní rodiny, proto je jejich dětství zkracováno a ony musejí čelit celé společnosti dříve než děti majoritní společnosti. Bohužel nízkým vzděláním rodičů mají problémy se zvládnutím látky základního vzdělání, jelikož se s nimi nemá v rodině, kdo učít, proto jsou odkázány na výklad v hodinách, na organizace, které děti doučují.

Dle zpracované sondy jsem došla k závěru, že romským dětem je v Táboře nabízeno díky 4 NNO, které se zabývají volnočasovými aktivitami, mnoho aktivit pro smysluplné trávení volného času, i přesto rády svůj volný čas tráví neorganizovanou nebo pasivní (PC, TV) formou ve většině případů s kamarády a to denně nebo vícekrát týdně. Z výsledků je patrné, že rodiče se s nimi snaží volný čas trávit formou návštěv příbuzných, romského festivalu, případně jiných kulturních akcí, procházkami, tak ale romské děti jsou raději se svými kamarády.

Romské děti bohužel nemívají vzor u svých rodičů, jelikož z výsledků vyplývá, že většina rodiče dotazovaných svůj volný čas tráví posedáváním venku, ovšem někteří rodiče se snaží s dětmi navštěvovat své příbuzné, chodit s nimi na procházky nebo, jak již bylo výše zmíněno, na romský festival nebo různé kulturně-společenské akce.

Dle romských dětí je nabídka volnočasových aktivit v Táboře uspokojující, resp. s nabídkou jsou velmi spokojeni. V těchto organizacích se mohou na pracovníky/dobrovolníky

obracet, když mají jakýkoliv problém (v rodině, osobním nebo pracovním životě, ve škole) a vždy jim je pomoheno.

Cíle, které jsem si na začátku zpracovávání bakalářské práce stanovila, se mi plnily bez větších problémů a potíží. Spolupráce s Cheironem T a 1. Kiwajunior klubem Tábor byl z odborného hlediska kvalitní. Kazuistika se mi vypracovávala velmi dobře, jelikož Michal byl velmi komunikativní, znala jsem se s ním již několik let a neměl přede mnou žádný ostych.

Další spolupráce s romskými dětmi v 1. Kiwajunior klubu Tábor bude i nadále probíhat, jelikož vidím, že tato práce má smysl, naplňuje mě, že mohu být někomu přínosná.

Seznam tabulek

TABULKA 1 VĚKOVÉ SLOŽENÍ DOTAZOVANÝCH	39
TABULKA 2 SLOŽENÍ DOMÁCNOSTI DOTAZOVANÝCH (POČET ČLENŮ RODINY V DOMÁCNOSTI)	40
TABULKA 3 POČET A VĚK SOUROZENCŮ	41
TABULKA 4 JAKÉ MÁŠ ZÁJMY?	42
TABULKA 5 JAK TRÁVÍŠ VOLNÝ ČAS PŘES TÝDEN, KDY CHODÍŠ DO ŠKOLY?	43
TABULKA 6 KOLIKRÁT TÝDNĚ SE TĚMTO AKTIVITÁM VĚNUJEŠ?	43
TABULKA 7 POKUD CHODÍŠ DO KROUŽKŮ, DO JAKÉHO?	44
TABULKA 8 CO JE HLAVNÍM DŮVODEM, PROČ NECHODÍŠ DO ŽÁDNÉHO KROUŽKU?	44
TABULKA 9 JAK ČASTO HRAJEŠ HRY NA POČÍTAČI NEBO SI PROHLÍŽÍŠ WEBOVÉ STRÁNKY?	44
TABULKA 10 JAK ČASTO SE DÍVÁŠ NA TELEVIZI?	45
TABULKA 11 JAK TRÁVÍŠ VOLNÝ ČAS PŘES TÝDEN, KDY CHODÍŠ DO ŠKOLY?	46
TABULKA 12 KTERÁ MÍSTA VYUŽÍVÁŠ K TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU?	46
TABULKA 13 NAVŠTĚVUJEŠ NĚJAKÉ UVEDENÉ ZAŘÍZENÍ?	47
TABULKA 14 SVŮJ VOLNÝ ČAS NEJRADĚJI TRÁVÍM S	48
TABULKA 15 POMÁHAJÍ TI RODIČE S TRÁVENÍM VOLNÉHO ČASU?	48
TABULKA 16 JAK TRÁVÍ VOLNÝ ČAS TVOJE RODINA?	48
TABULKA 17 JAK TRÁVÍŠ SVŮJ VOLNÝ ČAS O VÍKENDU, O PRÁZDNINÁCH?	50
TABULKA 18 MŮŽEŠ VYUŽÍVAT VOLNÝ ČAS TAK, JAK SI SÁM PŘEJEŠ?	50
TABULKA 19 JAK ČASTO NEMÁŠ VE SVÉM VOLNU CO DĚLAT (NUDÍŠ SE)?	50
TABULKA 20 CO BYS DĚLAL/A V SVÉM VOLNÉM ČASE, KDYBY SIS MOHL/A VYBRAT?	51
TABULKA 21 NAVŠTĚVUJEŠ NĚJAKÉ UVEDENÉ ZAŘÍZENÍ?	52
TABULKA 22 JSI SPOKOJEN/A S NABÍDKOU VOLNOČASOVÝCH/ZÁJMOVÝCH AKTIVIT VE SVÉM OKOLÍ?	52
TABULKA 23 DO JAKÉ ŠKOLY CHODÍŠ?	53
TABULKA 24 JAKÉ PŘEDMĚT/Y TĚ BAVÍ	53
TABULKA 25 JAKÉ PŘEDMĚTY TĚ NEBAVÍ, NEMÁŠ RÁD/A?	53
TABULKA 26 ČÍM BY CHTĚL/A BÝT?	54

Seznam použité literatury

- BALVÍN, J. A KOLEKTIV. *Romové a volný čas*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997. 155 s. ISBN 80-902149-5-9.
- DANIEL, B. *Dějiny Romů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1994. ISBN: 80-7067-395-8.
- DAVIDO
- VÁ, E. *Romano Drom – Cesty Romů 1945 – 1990*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-7067-533-8.
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- HORECKÝ, J. *Projekt Filia*. Tábor, 2003.
- HORVÁTHOVÁ, J. *Základní informace o dějinách a kultuře Romů*. Praha: MŠMT, 1998.
- HORVÁTHOVÁ, J. *Kapitoly z dějin Romů*. Lidové noviny, 2002. ISBN: 80-7106-615-X.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Romové – O Roma*. Brno: SVAN, 1999. ISBN 80-85956-14-4.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. Praha: MŠMT, 2002.
- MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.*
- NEČAS, C. *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999, ISBN: 80-7067-952-2.
- PAPE, I. *Jak pracovat s romskými žáky*. Praha: Slovo 21, 2007.
- PÁVKOVÁ, J. aj. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.
- SUKOVÁ, A. *Kiwanis International ČR*. Praha: Onyx. 1999-2003. ISBN: 80-86-788-06-7.
- ŠÍŠKOVÁ, T. a kol. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
- Cheiron T, o.p.s.* [online]. [cit. 2014-07-20]. Dostupné z: <http://www.cheiront.cz/data/web///vyrocni-zpravy/vyrocni-zprava-cheiron-t-2013-web.pdf>

Council of the European Union [online]. [cit. 2014-07-19]. Dostupné z: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014663%202010%20INIT>

Český statistický úřad: Obyvatelstvo podle náboženské víry, národnosti a pohlaví [online]. [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30629&th=&v=&vo=H4sIAAAAAAAAAAFvzloG1uIhBMCuxLFGvtCQzR88jsTjDN7GAlf3WwcNiCReZGZjcGLhy8hNT3BKTS_KLPBk4SzKKUosz8nNSKgrsHRhAgKecA0gKADF3CQNnaLBrUIBjkKNvcSFDHQMDhhqGCqCiYA_cLCiEgZGvxIGdg9_Fz_EMeCEgY2b38XZ89gIIvLxTHEP8wx2NEFJM4ZHOIY5u_t7-MJ1OIP5IdEBkT5OwU5RgH5IUB9fo4ePq4uIDtZSxhYw1yDolzXstJzEvX88wrSU1PLRJ6tGDJ98Z2CyYGRk8G1rLEnNLUiiIGAYQ6v9LcpNSitjVTZbmnPOhmAjq44D8QIDDwAK10C_KF2coe4ugU6uPtWMLA4eni6hcSEAZ0Foe_k3OQmYGYJwUArVYtPlwBAAA.&vseuzemi=null&v

Český statistický úřad: Obyvatelstvo podle národnosti [online]. [cit. 2014-07-26]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislatab=OB006+%28kraje%29&&kapitola_id=86

Katalog poskytovatelů sociálních a doplňkových služeb ORP Tábor: JEKHETANE Tábor, o.s. [online]. [cit. 2014-07-27]. Dostupné z: <http://www.tabor-kpss.cz/catalog/detail/jekhetane-tabor-o-s>

Město Tábor [online]. [cit. 2014-07-21]. Dostupné z: http://taborcz.eu/dp/id_ktg=1312&p1=8882

Roma children, UNICEF [online]. [cit. 2014-07-19]. Dostupné z: http://www.romachildren.com/?page_id=665

Verdan - Vůz o.s. [online]. [cit. 2014-07-27]. Dostupné z: <http://verdan.osoba.cz/rubriky/uvod>

Příloha